

Erinevad õppijate tüübid

Tekst: ANDRUS KAHN, Stern
Foto: ADVIG STAHL-EISEL

Infot võetakse vastu erinevatel viisidel. Kui õppija ja õpetaja eelistatud meeleühtsused on erinevad, kipub koolituse efektiivsus kannatama.

Kogu inimestevaheline suhtlemine toimub NLP^{*} seisukohast kolme põhilise – visuaalse (nägemine), auditiivse (kuulmine) ja kinesteetilise (tundmine) – meeleühtsuse abil. Seda meeleühtsust, mida inimene kõige enam kasutab, nimetatakse NLP-s eelistatud meeleühtsuseks ja seda kasutab inimene kõige rohkem info edastamis-, vastuvõtmis- ja meenutamisprotsessis.

Eelistatud meeleühtsus ilmneb mõtete edastamiseks kasutatud sõnades. Lause “Ma näen, mida Sa mõtled” viitab visuaalsele meeleühtsusele. Seetõttu on visuaalse dominandiga

inimese puhul kasulik suhtlemisel ja usaldussuhte loomisel kasutada rohkem pildilist informatsiooni. Kui aga keegi lausub “Mulle tundub see teooria vale”, ootab ta kinesteetilist reaktsiooni. Temale oma vaatekohast visuaalse pildi maalimine ei abista meid temaga kontakti saamisel ning me ei sobitu tema kinesteetilise meeleühtsusega.

Kasutades “teise poole keelt” ehk reflekteerides talle tagasi tema enda sõnu, sobitu me tema eelistatud meeleühtsusega ning vestluskaaslane mõistab meie mõtteid kergemini ja kiiremini. Selleks on vaja meelte tera-

sust (et kuulda, märgata ja selekteerida vestluspartneri mõtlemismustrid) ja omada kohast sõnavara.

Kiirete liigutustega vaatajad

Visuaalse dominandiga inimene on enamasti kiire ja kärsitu, väga hoolitsetud väljanägemisega, hästi riides. Talle on tähtis see, kuidas ta välja paistab. Imestades aeglase inimeste “veinimist”, žestikuleerib ta ägedalt, joonistab õhku skeeme ja pilte ning räägib kiiresti ja kõrgel hääletoonil. Tema hingamine on kiirem ja pinnapealsem. Sellised inimesed teevad enamasti õhtul peale sõpradega koosistumist kodu kohes korda, et hommikul ärghes oleks tuba hea vaadata.

Nägemisdominandiga õppuritele on kasulik luua teemast esmalt filmide, slaidide, graafikute või joonistustega visuaalne tervik. Tänu tugevale värvitajule ja sageli esinevatele kunstilistele oskustele on hea kasutada nende õpetamisel värve, pilte ja kirjallikke juhtnööre. Kasuks tuleb ka märkmete ja/või teadmiste süstematiseerimiseks värvikoodide kasutamine. Neil on raske kuulata loenguid, sest nad võivad sõnu valesti tõlgendada ja ei mäleta hiljem kuuldust kuigi palju. Räägitu tuleb nende jaoks kokku võtta visuaalselt, näiteks oluliste punktide väljakirjutamisega. Meeldejätmist vajavad faktid ja sõnad tuleb visualiseerimiseks üles ja/või läbi kirjutada. Sellised inimesed mäletavad tervikut visuaalselt, nad leiavad kergesti üles juhuslikus järjekorras detaile. Selleks, et midagi mõista ja uskuda, peab visuaalne õppija seda nägema.

Süsteemse loomuga kuulajad

Auditiivse dominandiga inimene on sageli väga süsteemne, põhjalik, detailne ja aeglane. Talle on iseloomulik regulaarne, rütmiline diafragma ehk kõhuhingamine ning tema hääletoon on selge, väljendusrikas ning terav. Auditiivdigitaalses (sisekõne) süsteemis mõtlevalt inimest iseloomustab sageli ühele küljele kallutatud/toetatud pea (nagu Rodini “Mõtletaja”) ja aeglane, madalal toonil, pikkade pausidega kõne. Ta võib kuuldut automaatselt sosinal korrata ja/või on mõnikord näha tema huulte liikumist mõtlemise ajal.

Sellised inimesed meenutavad infot aeglaselt, kuid põhjalikult. Sageli jätavad nad teksti lausa sõna-sõnalt meelde, mistõttu nimetatakse nende mäluühtsust ka “kassetmäluks”. Neile meeldib loogika ja sellel põhine-

vad õppeained ning neil on vajadus olla süsteemne. Nad žestikuleerivad suhteliselt vähe, olles staatilised ja väheliikuvad. Rikkalik sõnavara sisaldab aga kauneid, paljutähenduslike lauseid ja sõnamänge. Infot eelistavad nad vastu võtta kuulmise teel. Neil võib esineda vastumeelsus kirjutamise ja lugemise suhtes, kuid grupidiskussioonides esinevad loogiliselt ja edukalt. Seetõttu sobivad neile suhtlemis- ja õppeprotsessis interaktiivsed loengud, grupitööd ja heliplaatide ning -lintide kuulamine. Tema õpetamisel tuleb kasuks loogiline ja õigete järgnevustega esitus, samuti peale millegi lugemist kokkuvõtete tegemine diktofonil abil või talle õpitu edasiõpetamise võimaluse andmine. Enim õpib auditiivse dominandiga inimene kuulates.

Kogemuste otsijad

Kinesteetilise dominandiga inimene peab lugu liikumisest, tema rõhuasetusorbiidis on mugavus, mõnus olemine ja kodusus. Ta märkab esimesena ruumis kerget tuuletõmbust või temperatuuri kõikumist ning seda, kas toolid on istumiseks mugavad või mitte. Selline inimene tahab alati kõike ise proovida ja kogeda, otsuste vastuvõtmisel lähtub ta omist kogemust. Teda köidab tegevus, mis on seotud inimeste, tegutsemise ning naudingutega. Žes-

tikuleerides liigub nende kogu keha ja ta naudib seda ning iseennast.

Kinesteetilisele inimesele sobib õppetöös hästi kogemus- ja aktiivsuspõhimõtete kasutamine. Tal on raske paigal püsida, sest õpib paremini kehaliselt aktiivsetes tegevustes. Kuna nad alustavad tegutsemist sageli instruksioone läbi lugemata, sobib neile eksperimenterimisega seotud õppimine – mudeldamine, rollimängud ja laboratoorsed tööd. Nad tahavad asju läbi proovida ning saada isekogemise tunnet, seetõttu on nad ka aeglasemad õppijad. Faktide ja sõnade meelepidamiseks on nende puhul vaja rohkem ülekordamist, mida võib teha ka kõndides või kehalisi harjutusi sooritades. Kinesteetilise dominandiga õppur mäletab paremini seda, kuidas oli midagi teha. Seetõttu nimetatakse neid ka lihas- ehk kehamähuga õppuriteks. Selleks, et mäletada, peab kinesteetilise dominandiga õppur saama katsuma ja kogeda.

Õpetamisstiil mõjutab

Hall'i jt poolt läbiviidud katsed ameeriklaste hulgas näitasid, et 20% inimestest kasutavad eelistatult kinesteetilist, 60% visuaalset ja 20% auditiivset meeleüsteemi. Kui koolitaja kasutab avalikult esinedes info edastamisel vaid kinesteetilist keelt, võib kindel olla, et umbes 80%

osalejatele jääb tema jutt “kaugeks” ning mõjub “tapvalt” igavalt ja/või arusaamatult.

Okkad, mis haiget teevad, on tavaliselt pärit enda istutatud puu küljest. Sama on viljadega. Kui koolituses osalejad ei saavuta häid õpitulemusi, on see reeglina koolitaja õpetamisoskuste tulemus. Koolitaja valitud suhtlemis- ja õpetamisstiil mõjutab seda, kuidas õppeprotsessi tajutakse ja vastu võetakse. Viis, kuidas me midagi ütleme, on sageli tähtsam sellest, mida me ütleme. Seetõttu, kui soovite õnnestuda esinedes suuremale rühmale (osakonna koosolek, ettekanne

auditooriumis, koolitamine jms), on arukas kasutada erinevate meeleüsteemide sõnu, et visuaalse dominandiga osalejad näeksid, auditiivse dominandiga kuuleksid ja kinesteetilise dominandiga saaks sinu jutu mõtest kinni haarata.

*NLP – neurolingvistiline programmeerimine

NÄITEID KOGE MUSSÕNADEST				
Visuaalsed sõnad	Auditiivsed sõnad	Kinesteetilised sõnad	Olfaktoorseid ja gustatoorseid sõnad	Neutraalsed sõnad (sobivad kõikide meeleüsteemidega)
nägema	kuulma	aimama	haistma	teadma
illustreerima	kõlama	kallistama	lõhnama	arvestama
kolletama	kõnetama	liikuma	värske	uskuma
kujutlema	lahkheli	meeldima	magus	õppima
vaatama	laulma	pettuma	mahlakas	pidama
paistma	süüdistama	sõbrunema	kibe	muutuma
piiluma	naerma	toimima	maitse	mõistma
silmitsema	valjult	tahtma		edastama
selge	ütleva	suutma		teatama
udune	sõna	tundma		kindel
pilt	helin	tunduma		tegema
särav	harmonia	puudutama		tajuma
tore	kurt	haarama		kogema
ilmuma	häälestama	ammutama		aru saama
näitama	küsitleva	kannatama		töötleva
koitma	ületoonid	konkreetne		osavõtmatu